

Noves personalitats redescobertes: Joanot Berard i Pere d'Alòs

Autor: Jordi Bilbeny

Data de publicació: 21-12-2020

Quart lliurament de personatges cabdals, recuperats de la mà d'En Jordi Bilbeny, que estan relacionats amb En Cristòfor Colom i la primera colonització d'Amèrica. En aquesta ocasió presentem el mallorquí Joanot Berard, personatge de la cort i que va ser soci econòmic d'En Colom. Així mateix, recuperem En Pere d'Alòs, germà de la primera muller d'En Colom i capità d'una de les naus del tercer viatge colombí.

7) Joanot Berard: La història oficial li diu Juanoto Berardi i el fa un banquer florentí molt ben relacionat amb la cort dels Reis Catòlics, tot i que ningú no s'ha preocupat mai de saber si a Florència hi havia una família de banquers amb aquest nom, que, evidentment, no hi és. En Francesco Guicciardini no esmenta cap Berardi de relleu a la seva Història de Florència, on recull els fets més importants i els homes de més notorietat pública entre el 1378 i el 1509. D'altra banda, la Consuelo Varela també s'estranya que la majoria de contactes que En Colom fa a Andalusia, entre ells els banquers que l'ajuden, no siguin genovesos, sinó florentins. En canvi, segons el Nobiliario Mallorquí, d'En Joaquim Maria Bover, els Berard són una "il·lustríssima família plena de mèrits i honors". El nom "Joan" s'hi repeteix ostensiblement al llarg del segle XV. Així, hi trobem En Joan Berard, doctor en ambdós drets, síndic de Mallorca al regne d'Aragó i compromissari entre el rei Martí i el bisbe de Barcelona sobre diferències de jurisdicció civil i criminal d'Andratx i Calvià, i que va morir el 1403. Hi trobem el seu fill, dit també Joan Berard, jurat, síndic, advocat, enginyer militar, amb càrrecs a la cort, mort el 1421. El seu fill es va dir també Joan Berard, doctor en ambdós drets, senyor de l'illa de Cabrera, assessor del Governador de Mallorca, jurat i vicecanceller reial.

Un altre Joan Berard —exactament En Joan-Nicolau Berard— és capità de l'exèrcit del rei Ferran II i intervé a la conquesta de Granada. Un altre Joan Berard és a la cort d'En Carles I, el 1519; i el 1538 és nomenat regent de la cancelleria de Mallorca. Com que sembla que aquest darrer és el mateix Joanot Berard que documenta l'Eulàlia Duran, com a jurat i ambaixador de Mallorca, també davant el rei Carles, el 1519, veiem que dins d'aquesta família dels Berard mallorquins, hi tenim, almenys, un personatge amb idèntic nom que Juanoto Berardi, el nom del qual, a més, és una

castellanització del nom català Joanot. Sigui com sigui, a hores d'ara, es pot proclamar amb tota tranquil·litat que el Juanoto Berardi que apareix a la documentació relacionada amb la descoberta d'Amèrica, pel nom, pel cognom, per la situació que té a la cort, per l'ofici de prestamista i per la relació amb En Colom, és un Joanot Berard de la nissaga mallorquina dels Berard. També m'ho ajuda a creure el fet que a la primera meitat del segle XV hi ha, a Galícia, un Miquel Berard, mallorquí, que deixa diners a uns Bertran. I com que els Bertran de Barcelona estan emparentats amb els Colom, no és gens estrany, doncs, que, mig segle més tard, un Joanot Berard sigui el soci econòmic d'En Cristòfor Colom i el seu factor davant dels reis en els seus negocis i viatges transoceànics. Amb tot, la manca d'informació que tinc d'aquesta família mallorquina no em permet d'assegurar quin dels seus membres és exactament el nostre Joanot Berard.

Taula geneològica dels Berard, segons el 'Bolletí de la societat arqueològica Lul·liana' (clicu-hi damunt per ampliar la imatge).

8) Pere d'Alòs: És el Pedro de Arana de les cròniques. La història oficial ens el descriu com a capità d'una de les naus d'En Colom en el tercer viatge de 1498, cosí germà d'En Diego de Arana, agutzil major de l'armada del primer viatge, que va quedar-se al capdavant de la primera fortalesa feta a les Índies al 1492, i germà de la mare d'En Ferran Colom. Fora d'això no se'n sap res de res. En José de la Torre y del Cerro escriu que “no ha deixat cap mena de rastre de la seva vida en els documents. Certament, en els notaris cordovesos d'aquest període –i els hem revisat tots acuradament– no hi apareix el seu nom”. Ara bé, com que sabem que els censors han canviat els noms de les mares d'En Ferran Colom i d'En Jaume Colom, fent passar la de l'un per la de l'altre, i atenint-me al que ens diuen els cronistes d'Índies, observem que el personatge que hi ha darrera d'aquest Pedro de Arana és un marí expert, germà de la mare d'En Jaume Colom i català, perquè ara també som sabedors que l'expedició del tercer viatge va ser preparada íntegrament a Catalunya i que va trigar tant a sortir per culpa de l'ocupació francesa dels comtats de Rosselló i Cerdanya.

Anem, doncs, a la rel de la qüestió. La primera dona d'En Colom i mare, per tant, d'En Jaume Colom, segon virrei i almirall de les Índies, va ser la Margarida d'Alòs, la qual tenia, efectivament, un germà dit Pere, que, a més de ser cònsol de mar de Barcelona, gestionava negocis a les Índies, segons ens n'informa l'Enric Mitjana de las Doblas. És a dir, que el perfil d'aquest Pere, germà d'una de les mullers del Descobridor, s'ajusta perfectament amb el Pere també germà de la dona d'En Joan-Cristòfor Colom i mare d'En Jaume Colom.

D'acord amb En Mitjana, En Pere-Antoni d'Alòs –cunyat d'En Joan Colom–, per tal com no va tenir fills, “va tractar amb afecte i distinció singulars el seu nebot Jaume Colom, que es trobava a casa seva, orfe de pare, pel fet que aquest es trobava desterrat” i se'l va afillar; raó per la qual el trobem sovint citat com a Jaume d'Alòs i Colom. En Luis Arranz, autor d'una extensa biografia sobre el fill del descobridor, intitulada Don Diego Colón, també ha assumit la idea de l'afillament. Per ell, els cunyats d'En Cristòfor Colom “podrien fer-se càrrec d'En Diego mentre ell anava a negociar el seu projecte descobridor amb els reis”. I el Pare Cases ho acabarà de reblar en afirmar-nos que el descobridor, va venir “a cercar el seu fill, Diego Colom, nen, la qual cosa jo crec”; cosa que ens indica que aquest fill no s'estava amb el pare. Les fonts, doncs, tornen a concordar: tant En Jaume, fill d'En Joan Colom, com En Jaume, fill d'En Cristòfor Colom, són amb el seu oncle “Pere” per raó de l'absència –forçada o no– del pare. Aquest oncle és, de tot en totes, En Pere d'Alòs i no pas En Pedro de Arana.

Consolat i llotja de Barcelona. En Pere d'Alòs, germà de la primera muller d'En Cristòfor Colom, fou cònsol de mar de Barcelona

Jordi Bilbeny

[Del llibre «Totes les preguntes sobre Cristòfor Colom». David Bassa entrevista Jordi Bilbeny]